

Kulturorientering (KO) for eritreiske overføringsflyktninger

Khartoum, Sudan

01.02.2009-06.02.2009

**Andom Haile Hasho
tokulturell kursholder- IOM Oslo**

1.Introduksjon

Dette er en rapport til Den Internasjonale organisasjon for migrasjon (IOM) Oslo etter å ha gjennomført kulturorientering (KO) for eritreiske overføringsflyktninger som har bodd midlertidig i Sudan. Kulturorienteringen i Khartoum, Sudan, ble gjennomført i perioden 01.-06. februar 2009. Det var også planlagt et KO-kurs for eritreiske flyktninger bosatt i flyktingleire i Kassala, men av ulike årsaker ble det ikke mulig å gjennomføre dette. KO-kurset innholdt informasjon om norsk kultur og samfunn, samt reisen til Norge.

KO-kurset i Khartoum ble gjennomført i romslige godt tilpassede og velutstyrte lokaler som lå rett i nærheten av IOM Khartoums kontorer. Det var til sammen 37 overføringsflyktninger som er bosatt i Khartoum som deltok på kurset. Av disse var 31 voksne og 6 barn. Deltakerne ble gruppert i tre forskjellige grupper, en KO gruppe for barn og to forskjellige grupper for KO voksne.

Denne rapporten gir oversikt over hvordan kurset ble gjennomført, hva slags informasjon som ble gitt, hvordan informasjonen ble gitt, hva slags forventninger flyktningene hadde, hva slags spørsmål som ble spurt og diskutert mest, og hvilke kommentarer de hadde.

Kurseholderen er eritreer som er født og oppvokst både i Eritrea og Sudan. Han har selv vært flyktning i Sudan i en periode. Han har bodd i Norge siden slutten av 2004, har søkt asyl og har gått gjennom introduksjonsprogram og alle de prosessene en flyktning står overfor i løpet av integreringsperioden i et nytt land. Kurset ble undervist på språket tigrinja.

2. Det deltakerne visste om Norge

Det viste seg at deltakerne visste mye om Norge fra før av, men at de også hadde misforstått på en del felter. De sa at de hadde fått opplysninger fra internett og fra kjente som bor i Norge. De visste at Norge har 4 årstider og mørketid, at størrelsen på landet er på ca. 324.000 kvadratkilometer, og at det ligger i den nordlige delen av Europa. De var også informert om at Norge er et land med fred og religionsfrihet. De visste at Norge er et monarki, men at kongen ikke har makt, og også at Norge har et demokratisk system. En av deltakerne informerte om vikingtiden, og om at Norge hadde vært koloni under Danmark. Mange visste at landet er et av de rikeste landene i verden og at det eksporterer olje, gass, og fisk. Av ting de hadde misforstått var at de trodde at det norske folket snakket samisk

3. Det de ville vite om Norge

De fleste var mest opptatt av å få vite hvor vanskelig det norske språket er og hvordan man kan bli flink til å lære språket. De spurte mange spørsmål i tilknytning til om det er mulig å få jobb. De var interessert i å vite hvordan årstidene er og hva man gjør hvis det er veldig kaldt og mye snø. Mange ville vite om det var mulig å finne de religiøse retningene de tilhører i Norge. Noen ville vite hvordan de kan fortsette utdanningen, og om hvordan en klarer det. Mange var opptatt av å vite om den norske kulturen er helt annerledes, og hva som kjennertegner den norske kulturen. De ville vite om det var vanskelig å få venner. De var interessert i å vite om det var mulig å reise inni landet og til andre land. Noen av deltakerne ville vite om det er mulig å drive sin egen forretning.

4. Temaer som fikk oppmerksomhet, ble diskutert og fikk flest spørsmål

Utdanning og jobb

Dette temaet synes alle deltakerne var et veldig interessant tema. De ville gjerne vite hvordan utdanningssystemet i Norge er og om det har likheter med det sudanske eller eritreiske systemet, hva man må gjøre for å fortsette utdanning på høyere nivå, om det er mulig å jobbe når man går på skolen, og hva slags jobb som er vanligst blant innvandrere. Deltakerne spurte også om introduksjonsprogrammet; hva skjer hvis man ikke fullfører programmet, om man må gjennomføre hele på to år eller om man kan slutte så fort man har fullført programmets krav. Siden deltakerne har forskjellig utdanningsbakgrunn, spurte de om det var forskjellige nivåer på introduksjonsprogrammet. De spurte også om man klarer seg bare med introduksjonsstønad. De var også opptatt av å få kunnskap om innholdet i programmet. Alle var enige om at det er viktig å satse på introduksjonsprogrammet og jobbe hardt for å lære språket. Noen av deltakerne spurte om hvor man kan få støtte til utdanning og om man kan ha rett til å få lån og stipend til å gå på skole. Deltakerne var også interessert i å vite om man har lov til å jobbe samtidig som man er i introduksjonsprogrammet og når de slutter på skolen.

Ekteskap, samboerskap og partnerskap

Mange av deltakerne var skeptiske til dette temaet, men var ivrige etter å si sin mening og uttrykke det de syntes det var bra. Alle var enige om at det var greit for et par (gutt-jente) å bli kjærester og deretter å være samboere og til slutt gifte seg. Argumentet de ga var at det ikke var uklokt å kjenne hverandre godt før en

eventuelt gifter seg. Når temaet om homofile ekteskap ble tatt opp, var deltakerne avvisende og synes at dette ikke var riktig, og var sjokkerende å høre.

Religionsfrihet

Siden nesten alle deltakerne var dypt engasjert i religiøs virkesomhet ville de vite om det var mulig å finne noen som er Jehovas vitner i Norge. Deltakerne spurte om man lett kan finne de religiøse retningene som de selv tilhørte. Mange spurte om det er lov å få fri når det er deres religiøse helligdager.

Bolig

Deltakerne var overrasket når de hørte at norske hus er bygget av tre. De ble glade når de ble informert om at de skal bo i en bolig slik som vist på DVD. Da de ble spurt om hvorfor de tror at husene i Norge er bygget av tre, svarte de bl.a. at det er pga klima, fordi landet er rikt på trær, for å redusere ulykker, for å spare tid, fordi det er tradisjon i Norge. En deltaker spurte om hva slags leilighet de kommer til å få, om det er forskjell mellom enslige og familier, og om hver person får sitt eget soverom.

Reisen til Norge

En ansatt fra IOM Khartoum var invitert til kurset og ga opplysninger om reisen til Norge. Han forklarte om de forskjellige flyselskapene og eventuelle transit steder. Han forklarte også om hvor mange kilo de har lov til å ta med på reisen og hva slags varer de kunne bære i håndbagasjen. I tillegg ga kursholderen informasjon om reisen ved hjelp av DVDen "Air Travel". Deltakerne var ivrige etter å vite når de kunne reise, om de kunne ta med seg tradisjonelle matvarer (*berbere* (pepper) og *shiro*), om det er lov å ta med "kaffe tilberedningsutstyr" på flyet. De var opptatt av hvor lang tid reisen tar og hvem som kommer til å fortelle dem når det er klart til reisen. En deltaker som er far til barn som går på skolen spurte om de kunne få vite når de skulle reise fordi de må betale et stort beløp for å gå på skole. Hvis de fikk vite at de skulle reise snart, ville de stoppe å betale for skolen.

5. Informasjon som ga sjokk

Deltakerne fortalte om hvilke opplysninger om Norge som de var sjokkerte over å høre. De fleste var sjokkerte når de hørte om homofile ekteskap. Mange trodde ikke på det da kursholderen fortalte dem om denne typen ekteskap. En deltaker sa "dette er ikke riktig m.h.t Gud og vår kultur aksepterer ikke slik ting. Jeg forstår ikke at man kan si at man har rett til det". Noen av deltakerne var sjokkerte når de hørte at jenter helt fra 13 års alderen kan få preventive midler fra helsestasjonen. Noen var sjokkerte da de så på DVD film at folk kysser på gata. Med henvisning til

informasjonen til demokrati, uttrykte de at barns rettigheter, og lik respekt til alle var noe de ikke var vant til. Å høre at temperaturen kan falle helt ned til 30 kuldegrader noen steder, var også sjokkerende.

6. Metoder i undervisningen

Kurset ble gjennomført ved diskusjoner, spørsmål og forelesning. Deltakelsen fra deltakerne var betydelig og ved mange temaer hadde de selv nevnt og diskutert før de fikk høre noe fra kursholderen. Illustrasjoner og DVDer var også brukt i løpet av undervisningen.

Helt siden begynnelsen hadde kursholderen fortalt deltakerne at de måtte være aktive og delta i diskusjoner fordi dette er en norsk måte å gjennomføre undervisningen på. De var stort sett gruppert i 4 grupper hver gang de hadde et tema å diskutere.

De var gruppert i to grupper da de diskuterte kjønnsroller. Hver gruppe valgte en person til å presentere og fortelle hva gruppen hadde diskutert. Noen ganger valgte kursholderen en representant som sørget for at alle i gruppen skulle si noe. Hver gruppe hadde forskjellige deltakere hver dag slik at de som ikke kjenner hverandre skulle sitte sammen og diskutere.

6.1. Mest diskuterte temaer i gruppene

Temaer som ble diskutert i grupper var kjønnsroller, måter å integrere seg i det nye

samfunnet, og om en kan ta feil ved å beskrive utseende på en person ved første inntrykket.

Kjønnsroller

Ved diskusjon av kjønnsroller var deltakerne grupperte i to grupper dvs. kvinner og menn i separate grupper. De diskuterte hvordan kjønnsrollene er i det eritreiske samfunnet og hvordan de tror det er i det norske samfunnet. Kvinnene forklarte om kvinnens rolle og mennene forklarte om mannens rolle.

Kvinnens rolle: oppdra barn, lage mat, husarbeid, administrere husholdsøkonomien, handle mat, svangerskap og fødsel, noen jobber også utenfor hjemmet.

Mannens rolle: Familieforsørger, familieleder, administrator, har makt, bestemmer i saker, eier (hvis det er eiendom, biler, osv er det mannen som står som eier).

Etter at de hadde presentert for hverandre kom det et forslag fra en av mennene. Han sa "det å hjelpe og å ha likestilling er greit, men i følge bibelen er mannen over kvinnen og fordi det er Guds ord, bør den lille prestisjen mannen har ikke forsvinne".

Integrering

Et annet interessant tema som ble diskutert var integrering. Integrering ble illustrert med tre forskjellige løsninger: vann og olje, vann og sukker, vann og *kerkede* (en type saft).

Ved den første løsningen som var vann og olje, sa deltakerne at det ikke er mulig å blande. I overført betydning kan dette illustrere en person som er totalt avvisende, ikke ser på noe andre og mener at man må beholde bare sin egen kultur mens en avviser den norske kulturen.

Den andre løsningen, vann og sukker, viser en blanding hvor den ene delen (sukkeret) forsvinner helt. I overført betydning vil dette si fullstendig assimilering, hvor personen oppgir sin kultur helt i møte med en annen kultur.

Den tredje løsningen med blanding av vann og *kerkede*, som i blanding gir en lysere farge, illustrerer hvordan en person kan beholde en del av sin kultur samtidig som han/hun adopterer en del av den andre kulturen. Det vil si at en kan ta det beste fra de to kulturene.

Kursholderen og deltakerne diskuterte hvilken løsning som var best mht.

integrering.

I forbindelse med undervisning og diskusjon av temaet integrering, ble bruk av tolk og tolketjenester for flyktninger i Norge tatt opp. Kurslederen sa at de eritreiske familiene må være forberedt på at barna i familien sannsynligvis vil lære seg det norske språket raskere enn de voksne. På grunn av dette faktumet bruker ofte foreldrene sine barn som tolker. Han forklarte at bruk av egne barn som tolker påvirker og reverserer barn/foreldre rollene og medfører også noen farer. Dette temaet ble tatt opp i undervisningen ved praktiske øvelser som ble gjennomført med voksne og barn samlet. En av øvelsene gikk ut på at noen utvalgte foreldre og barn dannet par. Foreldrene fikk bind for øynene og barna ble instruert om å rettlede sine ”blinde” foreldre rundt i rommet mens resten av deltakerne observerte.

Etter øvelsen ble både foreldre og barn spurt hva de følte i forbindelse med denne øvelsen og hvordan de trodde at dette var knyttet til sin framtidige gjenbosetting. Øvelsen ble aktivt diskutert. Noen av kommentarene fra de fire gruppene var som følger:

- Man mister tillit til sitt område, og dermed utvikler man mistillit og blir veldig skeptisk i alle aspekter.
- Man vet ikke hva forventingene er.
- Det gir en følelse av å være som barn i det norske samfunnet, og at en er veldig ny i den kulturen.
- Å lede og å bli ledet er ikke lett. Man må ha toleranse og tålmodighet for oppnå det man vil.
- Det lærer oss å være fleksible, dvs. vi må ikke forvente at alt skal være som vi vil, og vi må være åpent til forandring.
- Når et barn leder deg føles det som å gi seg, være håpløs. Men man må ikke gi opp alt man hadde fra før og overgi seg helt til den nye kulturen.
- Når man leder kreves tålmodighet. Det er også et ansvar.

Etterpå forklarte kursholderen ideen bak øvelsen og trakk paralleller til integrering. Det ble vektlagt at når de henvender seg til norske myndighetsorganer, har de rett til å få tildelt en tolk, og at tolkekostnadene dekkes av norske myndigheter. Han sa at det er veldig viktig at barna ikke brukes som tolker når foreldrene henvender seg for eksempel til lege, politi eller til andre som tar seg av saker som ikke barn bør bli involvert i.

Det var også en annen øvelse som ble gjennomført, som skal gi et inntrykk av hvordan det er å være ny i en kultur. Deltakerne skulle skrive sitt fulle navn både med høyre og venstre hånd flere ganger og forklare hva de følte.

Å skrive med høyre:

- Det er vanlig
- Man tenker ikke på det, dvs. det skjer automatisk
- Vi er vant til det
- Vi skriver riktig og fint

Å skrive med venstre:

- Det går saktere
- Med venstre blir det stygg håndskrift
- Det er vanskelig å koordinere hjerne og hånd
- Vi skriver ikke riktig
- Det er slitsomt
- Skrivningen krever ekstra anstrengelse
- Man må ha tålmodighet
- Man blir bedre og bedre ved flere forsøk

Etter at kursholderen hadde hørt deltakernes kommentar forklarte han at det å komme til et nytt samfunn er som å skrive med venstre, og hvor en kan oppleve alle problemene de har uttrykt. Men som de sa, det blir bedre etter at man har skrevet navnet flere ganger med venstre, man må praktisere igjen og igjen og jobbe hard med å integrere seg i det nye samfunnet akkurat som å lære å skrive. Kursholderen ga flere eksempler på integreringsprosessen slik at deltakerne fikk en forståelse på hva dette innebærer.

Kultur

Deltakerne ble spurt om de kunne beskrive hva kultur betyr. De beskrev kultur som følger: en norm, som overføres fra generasjon til generasjon, det som leder samfunnet, en lov som blir fulgt av grupper som har aksept i tradisjon, ideer og praksis i et samfunn, det som påvirker samfunn, det som beskriver identitet, noe man lærer i livet, det er som beskriver et samfunn, stolthet, sammen med religion er det som grunnloven i et samfunn, tradisjon.

Etter at deltakernes ideer om hva en kultur er ble presentert, ble de delt inn i grupper for å diskutere hvordan man kan skape nettverk for å integrere seg i den norske kulturen. Følgende er noen ideer fra deltakerne:

- Å være høflig og åpen og gi et godt inntrykk av deg selv.

- Tar initiativ selv og prøver å kontakte nordmenn. For eksempel ved å invitere dem til hjemmet.
- Å være flink til å bli kjent med folk, naboer, på skolen, på jobb, til å med på reiser når man sitter sammen i buss eller tog.
- Ved å ha en positiv innstilling.
- Prøve å snakke med dem på norsk.
- Ved å være ærlig og å vise åpenhet.
- Å være flink til å fortelle hvem du er og forteller om din identitet.
- Ved å delta i aktiviteter slik som dugnad, og annet frivillige arbeid.

Lovbrudd i Norge

Deltakerne ble spurt om de kunne nevne hva de ser som lovbrudd i Norge. De svarte: tvangsekteskap, handel med narkotika, å drepe folk, misbruke barn og voldtekter, tyveri, fyllekjøring, å kjøre uten førerkort, kjøring med høy fart, forfalskning av dokumenter og løgner, polygami, kjønnslemlestelse (FGM), ikke følge lover og regler. Når de ble spurt om hvilke av disse som er mest alvorlige nevnte de fleste: mord, handel med narkotika, forfalskning av dokumenter, voldtekter og misbruk av barn.

Etter at temaet var diskutert, forklarte kursholderen at Norge har lover mot FGM og tar kampen mot dette på alvor, at det ikke er lov å utføre FGM i Norge eller utenfor Norge hvis personen er bosatt i Norge, at medvirkning til utførelse av FGM kan straffes med fengsel avhengig av skaden på jenta. Deltakerne sa at de også ser det som en kriminell handling. Kursholderen forklarte at helsemessige er dette skadelig og at jenta kan få sosiale, psykiske, og fysiske problemer i resten av livet. Han forklarte også at FGM ikke har noen som helst grunnlag i religion og at det ikke står i noe religiøs bok at FGM skal gjennomføres, og at dette er en tradisjon som er nedarvet fra forfedrene.

7. Evaluering

Det ble gjennomført en skriftlig evaluering på den siste dagen av kurset. Deltakerne ble bedt om å svare på syv spørsmål som kursholderen skrev på tavla. Kursholderen forsikret seg om at deltakerne hadde forstått spørsmålene. Spørsmålene omfattet å skrive ned hva slags informasjon som ble oppfattet som sjokkerende, vurdering av kursholderen, hva som kan forbedres, om lokalet og maten.

Noen svar fra evalueringen

Deltakerne svarte at det var sjokkerende for dem å få vite at det er akseptert i Norge med kyssing på gata og homofili. Likeledes var deltakerne sjokkerte over å høre at hvis to av samme kjønn leier hverandre vil det av nordmenn bli betraktet som å være homofil.

Mange var sjokkerte når de hørte om klima, demokrati, at å hilse på folk man ikke kjenner ikke er vanlig, at det gis prevensjon til jenter som er så unge som 14 år. Deltakerne uttrykte at maten de hadde fått i løpet av kurset hadde vært veldig bra, kursholderen var dyktig og utførte jobben sin på en utmerket måte, at han var omsorgsfull, åpen, og en familiemann. De fleste skrev at de hadde fått tilstrekkelig med opplysninger om Norge og ikke trengte mer.

Konklusjon

Kursholderen var veldig fornøyd med deltakerne, og var imponert over hvor mye informasjon om Norge de hadde funnet fram til før de deltok på IOM kurset. Kursholderen fikk god tilbakemelding fra deltakerne. Mange av dem konstaterte at kursholderen integrerte sin kunnskap og erfaring i undervisningen, og det var noe de var glade for. En av deltakerne sa at ”nå blir jeg ikke en fremmed i det norske samfunnet”. På den andre dagen av kurset hilste en deltaker kursholderen på norsk i det han sa: ”god dag”. På slutten av kurset når kursholderen spurte deltakerne om å beskrive hele kurset i få ord, sa de ”VI GLEDER OSS TIL REISEN”.